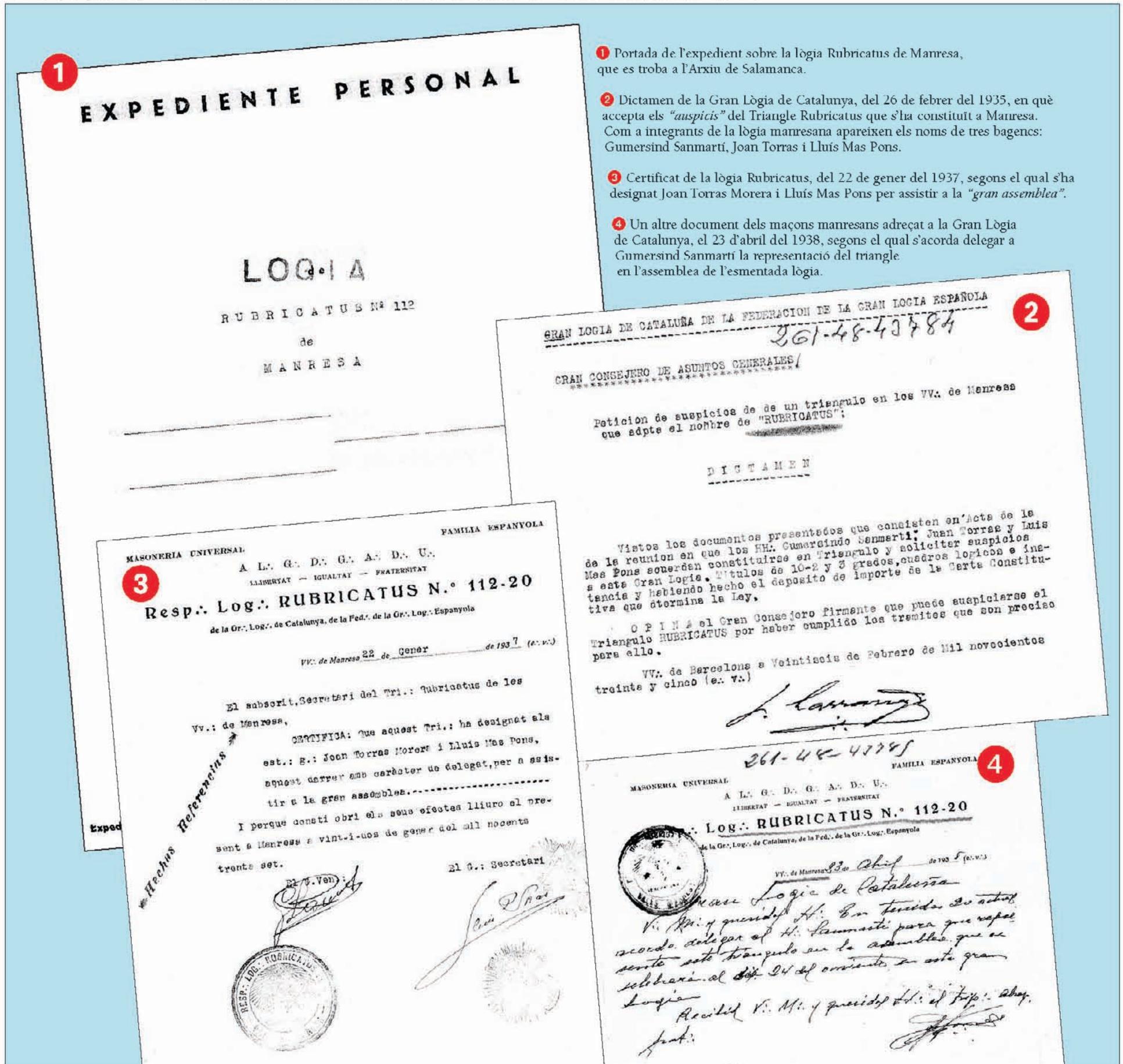

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col·laborador: Ramon Fons i Vilardell

- 1 Portada de l'expedient sobre la lògia Rubricatus de Manresa, que es troba a l'Arxiu de Salamanca.
- 2 Dictamen de la Gran Lògia de Catalunya, del 26 de febrer del 1935, en què accepta els "auspiciis" del Triangle Rubricatus que s'ha constituït a Manresa. Com a integrants de la lògia manresana apareixen els noms de tres bagencs: Gumersind Sanmartí, Joan Torras i Lluís Mas Pons.
- 3 Certificat de la lògia Rubricatus, del 22 de gener del 1937, segons el qual s'ha designat Joan Torras Morera i Lluís Mas Pons per assistir a la "gran assemblea".
- 4 Un altre document dels maçons manresans adreçat a la Gran Lògia de Catalunya, el 23 d'abril del 1938, segons el qual s'acorda delegar a Gumersind Sanmartí la representació del triangle en l'assemblea de l'esmentada lògia.

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

Rubricatus, una lògia maçònica a Manresa

Poca gent coneix que a Manresa va existir, com a mínim, un nucli maçònic: el triangle Rubricatus. Sota els auspicis de la Gran Lògia de Catalunya de la Federació de la Gran Lògia Espanyola, Gumersind Sanmartí Prat, Joan Torras Morera i Lluís Mas Pons constituïren aquest Triangle, el dia 2 de febrer del 1935, al local de la camiseria de Gumersind Sanmartí, Muralla de Sant Francesc, 9, de Manresa.

Rubricatus fou la designació que van fer els romans del riu Llobregat. Els sediments fangosos que en aquella època transportava el riu van motivar la denominació de "riu rogenc", en llatí *Rubricatus*.

A banda d'ells tres (que, com veurem en els documents adjunts, tenien una procedència laboral, social i cultural ben diferent), poques notícies

més es tenen dels seus components, només que, segons documents de l'Arxiu de Salamanca, Geroni Ferrer Roca, alcalde de Manresa durant uns dies el febrer del 1936, intentà entrar-hi però fou refusat.

En aquest capítol veurem documents de la lògia Rubricatus i parlarem d'altres bagencs coneguts que també foren maçons, si bé pertanyien a altres lògies, especialment de Barcelona: Francesc Orriols Basany, Francesc Casas Sala, Tomàs Ramon Amat, Manuel Devant Requesens i Dídac Baget i Firmat. Els seus expedients –amb tota la informació processal– formen part de les desenes de milers que instruí el Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo (TERMC) i que es troben arxivats a Salamanca.

1

MINISTERIO DE LA GOBERNACION
DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD
Comisaria General Político-Social

SECRETO

5 - OCT 1949
REGISTRO DE SALIDA
Núm. 2774

Sec. Segunda
Neg. 24
Exp. 41133

DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD
REGISTRO GENERAL
15 OCT 1949
SALIDA Nº 10471
DEE LIBRO SECRETO

En contestación a lo interesado en su atento escrito fecha 13 del pasado mes de agosto, sumario 692-949, cumpleme participarle que en estos Archivos existe una ficha manuscrita a nombre de GUMERSIND SANMARTI PRAT, en cuya ficha consta que perteneció al triángulo "Rubricatus" de Manresa, con el grado 3º, figurando documentación oficial de raudons tramitado en una de las cartas de 3-1-1936, se certifica haber tas de la Asamblea en otra de la gran de la Asamblea, de 26-10-1938, lo que se recomienda a la Masonería francesa, para que le actúen con benevolencia.

Informes procedentes de la Jefatura Superior de Policía de Barcelona, Comisaría de Manresa, deben que un interesado, de 45 años, que de un interesado, natural de dicha localidad, perteneció a Izquierda Republicana, en Cataluña, figurando en el comité revolucionario como dirigente de Alcaldes y delegado de Abogados en dicho tiempo en que combinaban los rojos. En la fecha de estos informes, noviembre de 1943, se encontraba en el extranjero.

4

TRIBUNAL ESPECIAL PARA LA REPRESION DE LA MASONERIA Y EL COMUNISMO

JUZGADO ESPECIAL N.º dos
DILIGENCIAS PREVIAS

N.º del archivo 22562
N.º del Juzgado 94-47

N.º del Tribunal 25546
N.º del Reg. de la Presidencia del Gobierno

Encartado en Francisco Orriols Basany - Barcelona

Detención	de	de
Prisión incondicional	de	de
Prisión atenuada	de	de
Fecha de incoación	12 de Mayo	de 1947
Paso a la Fiscalía	de	de
Se devolvió en	de	de
Penas	de	de
Propuesta	de	de
Resolución de presidencia	de	de
Paso a Ejecutorias en	de	de

4

MINISTERIO DE LA GOBERNACION
DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD

ARCHIVO CENTRAL
N.º 7.220-81

42-12

Han resultado infructuosas, hasta hoy, las gestiones practicadas por los Delegados de mi Autoridad para la busca y captura del encartado en D.º 94-47, FRANCISCO ORRIOLS BASANY, por encontrarse en ignorado paradero.

Lo que participo a V. S. en contestación a su escrito en contestación a su escrito de fecha 4 del pasado, significándole, que si las gestiones que se continúan practicando diesen resultado lo comunicare oportunamente.

Dios guarde a V. S. muchos años.
Madrid, 16 de abril de 1948

El Director General
P. D.
Secretaría General

REGISTRO GENERAL
16 ABR 1948
SALIDA Nº 44945

5

MINISTERIO DE LA GOBERNACION
DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD
División de Investigación Social
Secretaría Técnica

733-7

SALIDA
Registro Nº 27
Fecha 12 ENE 1955

Ruego a V. I. se digna dar los órdenes oportunos a fin de que sea remitida a este Centro directivo, COPIA de cuantos antecedentes manuscritos existan en los archivos de esa Delegación de su digno cargo, referentes a FRANCISCO CASAS SALA, que con el símbolo "Servet" y grado 3º, figura como perteneciente a la logia "Resurrección", de Barcelona.

y, en caso negativo, documento que así lo haga constar.

Dios guarde a V. I. muchos años.
Madrid, 25 de noviembre de 1954

El Director General
P. D.

DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD
REGISTRO GENERAL
25 NOV 1954
SALIDA Nº 16666

ENTRADA Nº 3190
25 NOV 1954

SALIDA Nº 21136
26 NOV 1954

Ilmo. Señor Delegado Nacional-Director General de Servicios Documentales.

4 "BUSCA Y CAPTURA" DE FRANCESC ORRIOLS, AL CAP DE 10 ANYS DE LA SEVA MORT
A l'esquerra, la portada de l'expedient del Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo (TERMC) corresponent a Francesc Orriols Basany. A la dreta, un informe policíac, de l'abril del 1948, que comunica al jutge instructor del tribunal que la seva "busca y captura" ha resultat infructuosa "por encontrarse en ignorado paradero". Francesc Orriols havia mort gairebé 10 anys abans en un control de la FAI. Durant la República, Francesc Orriols havia estat regidor del segon Ajuntament republicà de Manresa (1934). Havia estat també secretari de Joan Selves i de Lluís Prmns, quan eren consellers de la Generalitat de Catalunya. El TERMC li obrí diligències per haver estat membre de la lògia maçònica Justicia de Barcelona, igual que Joan Selves i Francesc Ferreras i Duran.

5 18 ANYS DESPRÉS DE LA SEVA MORT, DEMANAVEN ANTECEDENTS MAÇONICS DE FRANCESC CASAS SALA
Sorprenent document del novembre del 1954, de la Direcció General de Seguretat, en què demana informes a l'Arxíu de Salamanca sobre els antecedents maçònics a la logia Resurrección de Barcelona de Francesc Casas Sala. Pel que sembla, desconeixien que aquest manresà l'havien afusellat els mateixos franquistes l'agost del 1936, és a dir, 18 anys abans de la data del document. Francesc Casas Sala fou advocat i polític. Membre d'Izquierda Republicana, partit liderat per Manuel Azana, fou elegit diputat a Cortes per la circumscripció de Castelló de la Plana. Fou executat per l'exèrcit franquista després d'un consell sumaríssim. Va morir cridant "Visca la República".

3

ESTADO ESPAÑOL
ENFERMEDAD
Núm. 11107

axomo. Sr.

El Consejo de Ministros acordó con fecha 24 de junio último, en la causa seguida contra JUAN TORRES MORERA, desestimar el recurso interpuesto por el mismo contra la sentencia dictada por ese Tribunal en 13 de Abril de 1.946 y computarle la pena impuesta por la de SEIS AÑOS Y UN DIA DE CONFINAMIENTO EN EL LUGAR DE SU RESIDENCIA E INHABILITACION PARA CARGOS POLITICOS Y SINDICALES.

Lo que con devolución del sumario, tengo el honor de comunicar a V.E. para su conocimiento y efectos consiguientes.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Madrid 27 Julio de 1.949

EL SUBSECRETARIO

Ilmo. Sr. PRESIDENTE DEL TRIBUNAL ESPECIAL PARA LA REPRESION DE LA MASONERIA Y DEL COMUNISMO.

2

EL DIPUTAT A LA GENERALITAT DE CATALUNYA
Districte de MANRESA.

FE/E. 2378.

Barcelona, 25 de junio de 1932.

Señor Don Antonio Cabrera.
Madrid.

N.º Registro 1408
Recibido 12-7-32

Querido amigo: Próxima a resolverse la cuestión de los Incooperadores del Trabajo, te agradecería te interpusieras para que pudiese ser nombrado GUMERSIND SANMARTI PRAT, el cual a causa de haberse presentado en candidatura con la coalición republicana socialista, para las elecciones de 12 de abril del pasado año, véase objeto de un intenso boicot por parte de los comerciantes de Manresa, lo que le obligará a liquidar su negocio, quedando en situación bastante apurada.

Ha dudo que pondrás el mayor interés en atender a mi ruego, y en su nombre propio y en el del interesado te anticipo por ello las más expresivas gracias.

Quedo en espera de tus noticias y te manda un fuerte abrazo, tu amigo,

P. Ferreras i Duran.

1 INFORME POLICIAC SOBRE GUMERSIND SANMARTI
Document extret de l'expedient maçònic que hi ha sobre Gumersind Sanmartí a l'Arxíu de Salamanca. Gumersind Sanmartí Prat, comerciant de professió, havia estat membre de la Junta de Govern Republicana Provisional de Manresa, l'abril del 1931. Membre d'ERC, posteriorment va ser regidor i tinent d'alcalde de l'Ajuntament. Davant l'arribada de les tropes franquistes, marxà cap a l'exili. Morí a Andorra als 82 anys. Sanmartí fou acusat d'haver estat un dels fundadors del triangle Rubricatus de Manresa. Fou processat "en rebeldia", en no poder ser detingut.

2 BOICOT DELS COMERCIANTS MANRESANS A GUMERSIND SANMARTI
Un altre document que fou utilitzat com a prova acusatòria contra Gumersind Sanmartí a causa de les seves activitats polítiques és aquesta recomanació a favor seu per al càrrec d'Inspector de Treball que fa, el juny del 1932, el diputat Francesc Ferreras i Duran, tot justificant que "a causa de haverse presentado en candidatura con la coalición republicana socialista, para las elecciones de 12 de abril [del 1931], véase objeto de un intenso boicot por parte de los comerciantes de Manresa, lo que le obligará a liquidar su negocio".

6

MINISTERIO DE LA GOBERNACION
DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD
División de Investigación Social
Secretaría Técnica

Ilmo. Sr.:

El Juzgado nº. 2 de ese Tribunal Especial instruyó sumario nº. 245-1945 contra RAMON TOMAS AMAT, de Barcelona, sin más datos, del que fueron archivadas en Rubricada las actuaciones seguidas en vista 24-11-1945.

Practicadas gestiones por funcionarios de la División de Investigación Social se ha podido comprobar que se trata de TOMAS RAMON AMAT, que se trata de TOMAS RAMON AMAT, de 38 años en 1937, hijo de Tomás y Emilia, de profesión Médico, natural de Tarragona, que tuvo su domicilio en Barcelona, Avda. de José Antonio, 472, 2º.

El mencionado le sorprendió el Glorioso Movimiento Nacional en Barcelona, marchando al frente como Médico Militar, donde fue hecho prisionero por el Ejército Nacional y trasladado a Zaragoza, en cuya capital fue juzgado por la Autoridad Militar y fusilado el 5 de octubre de 1937. Terminada la contienda sus restos militares trasladaron sus restos a Tarragona, siendo inhumados en el panteón familiar, en octubre de 1939.

Dios...

guarda a V. I. muchos años.
Madrid, 15 de abril de 1.958.

EL DIRECTOR GENERAL
P. D.

REGISTRO GENERAL
15 ABR 1958
REGISTRO DE SALIDA Nº 4804

SALIDA Nº 4804

LAFUSELLAMENT DE TOMAS RAMON AMAT. 6 DESCUBERT VINT ANYS DESPRÉS
Aquí veiem un altre no menys sorprenent informe de la Direcció General de Seguretat de l'abril del 1958, en aquest cas sobre Tomás Ramon Amat. Durant la República, Tomás Ramon (1900-1937) havia estat regidor a l'Ajuntament de Manresa per ERC, governador civil de Tarragona i comissari general d'Ordre Públic de Catalunya. Capità metge al front d'Aragó durant la guerra, fou fet presoner i afusellat per l'exèrcit franquista a Saragossa el 5 d'octubre del 1937. Anys després de la seva mort, a Tomás Ramon li obriren també un expedient per la seva relació amb la maçoneria. Tanmateix, un error de la policia amb el seu nom l'identificaren inicialment com Ramon Tomás Amat i impedi que esbrinessin que havia estat d'ell. Per aquest motiu, l'any 1945 havien estat "archivadas en rebeldia" les actuacions públiques i privades de Tomás Ramon. No fou fins l'any 1958 que la policia descobrí que havia estat afusellat més de vint anys abans.

3 SENTÈNCIA CONTRA JOAN TORRAS MORERA. En aquest document del juliol del 1949 podem veure la sentència definitiva recaiguda contra Joan Torras Morera, comerciant de Sant Joan de Vilatorrada i establert a Manresa, acusat de ser maçó. El seu cas és paradigmàtic per tal d'entendre que la repressió franquista podia arribar a tothom encara que una persona hagués fet una vida tranquil·la i honrada i no hagués destacat públicament en cap afer polític o sindical.

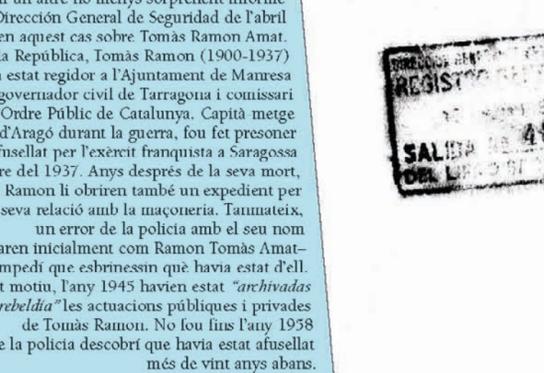
JOAN TORRAS MORERA, EN UNA FOTOGRAFIA QUE ES TROBA AL MATÈIX EXPEDIENT MAÇONIC CONSERVAT A SALAMANCA

CARNET DE RESIDENT A FRANÇA DE GUMERSIND SANMARTI

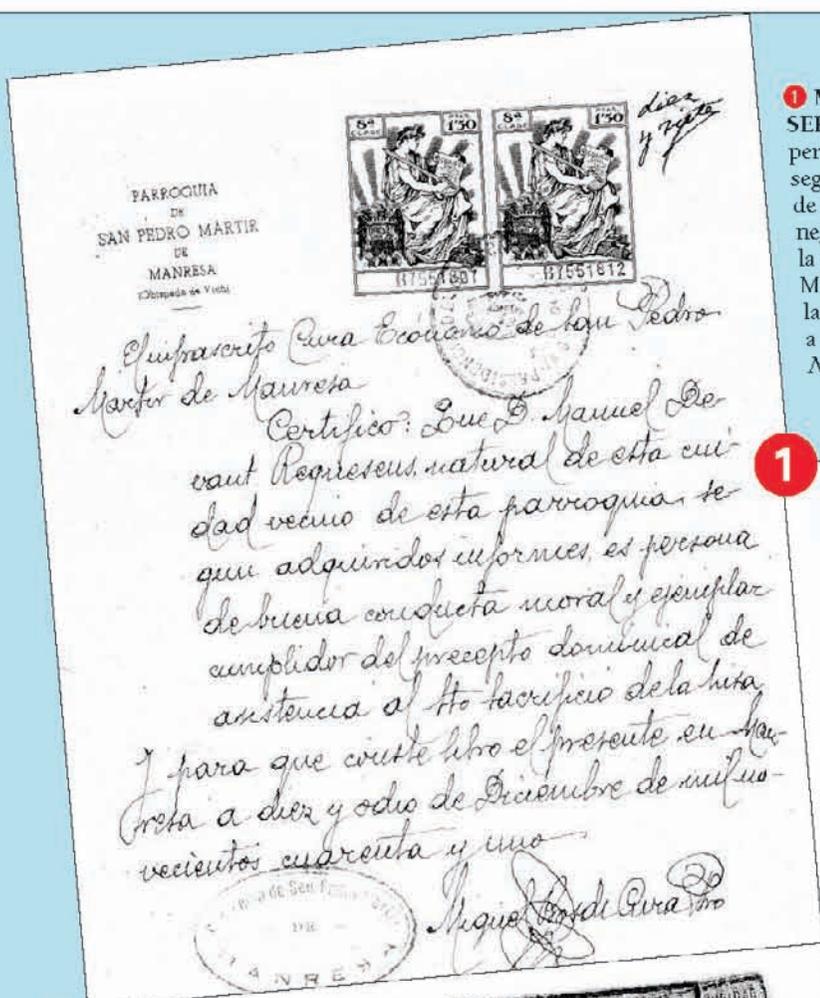

REGISTRE DE SALIDA

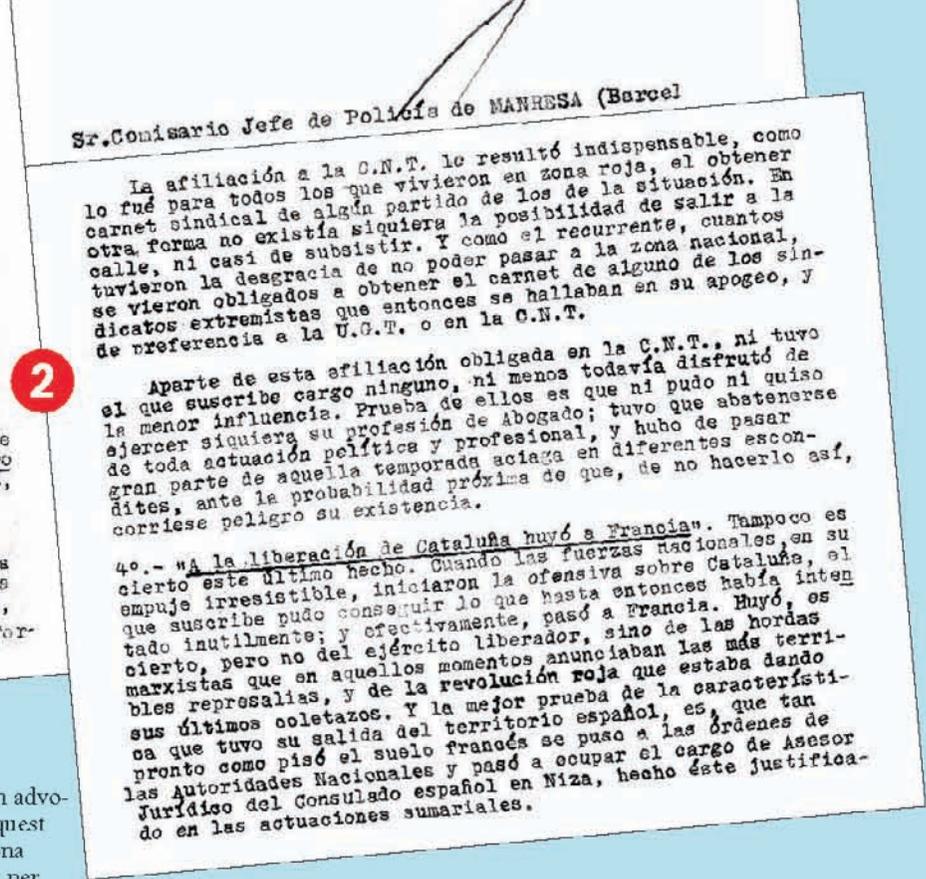
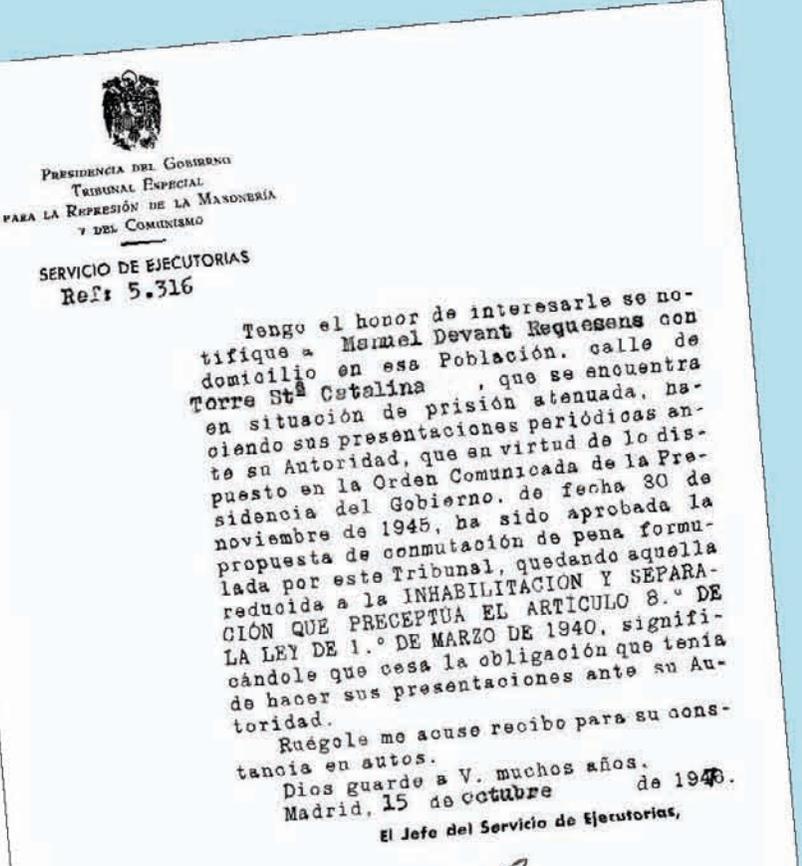
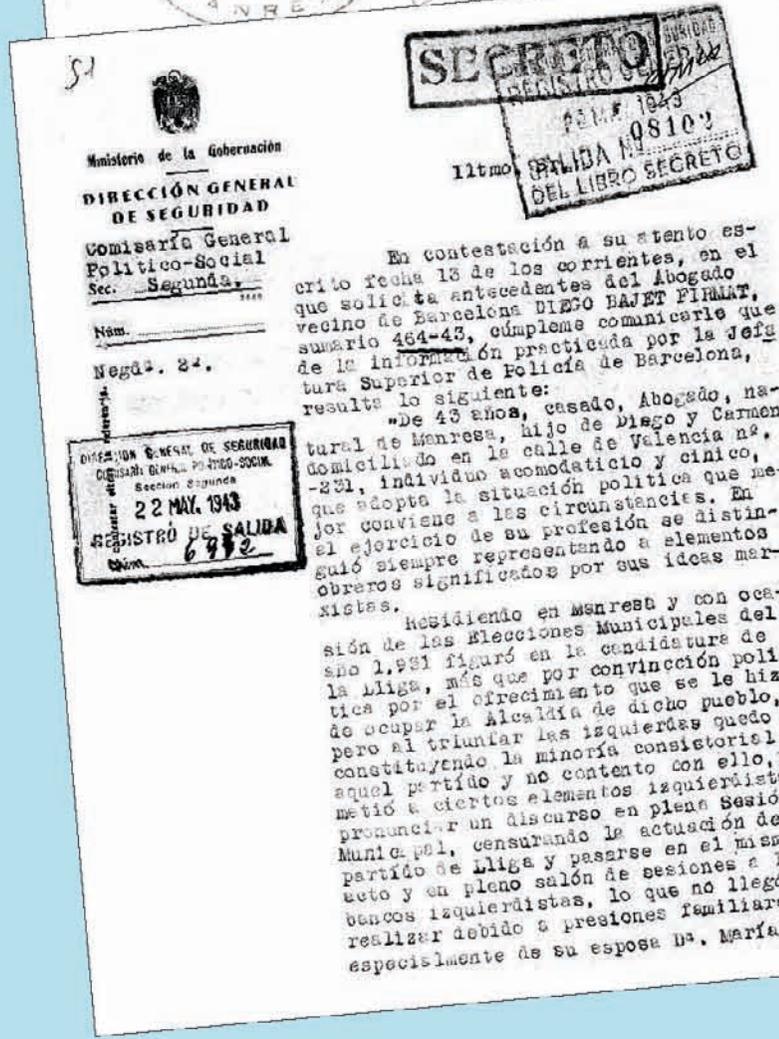

EL JEFES DEL SERVICIO DE EJECUTORIAS DEL TRIBUNAL ESPECIAL PARA LA REPRESION DE LA MASONERIA Y DEL COMUNISMO.

1 MANUEL DEVANT: UNS MESOS A LA LÒGIA EL 1924 LI VAN COMPORTAR SER ENCAUSAT. Comerciant de fustes de professió, Manuel Devant fou encausat pel tribunal per haver ingressat a la lògia maçònica Resurrección de Barcelona l'any 1924. Tot i que, segons la documentació de la mateixa lògia, va ser baixa al cap de pocs mesos, això no el salvà pas de la repressió franquista. Un informe del cap de la Guàrdia Urbana de Manresa li fou molt negatiu. A l'esquerra, podem veure un dels avals que Manuel Devant presentà per intentar alleujar la condemna judicial: el del mossèn ecònom de la parròquia de Sant Pere Màrtir de Manresa, Miquel Bosch, el desembre del 1941. A la dreta, un document del 1947 sobre la commutació de la pena. Devant havia estat condemnat a dotze anys i un dia de presó, però no hi arribà a ingressar. El tribunal considerà que havia col·laborat efectivament amb el *Glorioso Alzamiento Nacional* durant la guerra i acabà rebaixant-li la pena.

2 DÍDAC BAGET, UN ALTRE BAGENC PERSEGUIT. Dídac Baget i Firmat era un advocat militant de la Lliga Regionalista, i fou regidor de l'Ajuntament de Manresa per aquest partit. En finalitzar la guerra, tot i haver fugit a França i haver anat a viure a Barcelona quan va creure que les circumstàncies ja eren més segures, Dídac Baget fou encausat per haver estat membre de la lògia maçònica Manuel Ruiz Zorrilla núm. 21 de Barcelona, fet que ell nega. A l'esquerra, podem veure una part de l'informe policíac del maig del 1943, que comunica els antecedents polítics de Dídac Baget i el presenta com un trànsfuga ocasional. A la dreta, un extracte dels descàrrecs que Dídac Baget presentà el desembre del 1943 en el recurs al consell de ministres per la pena que li havien imposat: dotze anys i un dia de presó. Baget estigué empresonat durant un període sensiblement menor per motius de salut i perquè el seu recurs fou estimat parcialment. La pena li fou commutada per la d'inhabilitació per a càrrecs polítics i sindicals. Estigué un temps en llibertat vigilada, en què s'havia de presentar cada deu dies a la Jefatura de Policía de Barcelona.

Proper capítol: Lluís Mas Pons, empresonat per culpa dels papers confiscats. Dedicarem un monogràfic al manresà Lluís Mas Pons, secretari de l'Ajuntament de Manresa durant la República. Uns papers requisats i portats a Salamanca li comportaren anys de presó, depuració i postergació.